

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om rehabilitering för personer som har tjänstgjort i vissa uppdrag under Finlands krig

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att det stiftas en lag om ordnande av rehabilitering för personer som har tjänstgjort i vissa uppdrag under krigen 1939—1945. Rehabiliteringen omfattar personer som hör till de grupper som avses i propositionen och som inte har de tecken som ger rätt att få veteranrehabilitering. Enligt huvudregeln skall en förutsättning för rehabiliteringen vara ett intyg från Krigsarkivet om deltagande i sådan tjänstgö-

ring som avses i denna lag.

Statskontoret skall svara för administreringen av rehabiliteringen. Verksamheten skall finansieras med medel av Penningautomatföreningens avkastning.

Propositionen ansluter sig till budgetpropositionen för 1998 och avses bli behandlad i samband med den.

Avsikten är att lagen skall träda i kraft den 1 januari 1998.

ALLMÄN MOTIVERING

1. Nuläge

Av dem som deltog i krigen 1939—1945 kan enligt gällande lagstiftning endast frontveteraner få rehabilitering enligt lagen om rehabilitering av frontveteraner (1184/1988), förutom de personer som är berättigade till rehabilitering med stöd av militärskadestiftningen. Med frontveteran avses en person som har tilldelats frontmanna-, frontjänst- eller fronttecken i enlighet med de förordningar som gäller dessa tecken (772/1969, 554/1978 och 256/1988). Ansökningstiden för tecknen gick ut den 31 december 1994.

En frontveteran som har rätt att få rehabilitering enligt lagen om rehabilitering av frontveteraner godkänns till rehabilitering av det kommunala kollegiala organ som handhar verkställigheten av uppgifter i anslutning till folkhälsoarbetet, eller av en tjänsteinnehavare som lyder under organet. En frontveteran som inte har stadigvarande hemort i Finland godkänns till rehabilitering av Statskontoret. Rehabilitering kan ges av serviceproducenter och självständiga yrkesutövare som avses i lagen om privat hälso- och sjukvård (152/1990), hälsovårdscentraler, sjukhus och separata verksamhetsenheter som avses i lagen om specialiserad sjukvård (1062/1989) samt verksamhetsenheter som avses i lagen om Helsingfors universitetscentralsjukhus (1064/1989).

Kostnaderna för rehabiliteringen ersätts enligt den ursprungliga lydelsen i lagen om rehabilitering av frontveteraner av de anslag som i statsbudgeten årligen reserveras för ändamålet. Från 1994 har dock kostnaderna ersatts i huvudsak med medel av Penningautomatföreningens avkastning enligt temporära bestämmelser som utfärdats årligen. År 1997 har sammanlagt 170 milj. mk reserverats för rehabiliteringen, varav 165 milj. mk är medel från Penningautomatföreningen. Statskontoret delar ut anslagsmedel till kommunerna och, när det gäller ersättning för resekostnader, till Folkpensionsanstalten.

Utlänningar som deltog som frivilliga i Finlands krig och som har tilldelats front-

mannatecken för utlänningar enligt förordningen om frontmannatecken för utlänningar (418/1992), har enligt lagen om rehabilitering av och frontpenning till utländska frivilliga frontmän (1027/1992) haft rätt att få rehabilitering en gång. Ansökningstiden för frontmannatecknet har gått ut den 31 december 1994 och lagen upphörde att gälla den 31 december 1996. Uppgifterna enligt lagen sköttes först av olycksfallsverket, och sedan verket drogs in av Statskontoret, med iakttagande i tillämpliga delar av bestämmelserna i lagen om rehabilitering av frontveteraner.

2. Propositionens mål och de viktigaste förslagen

Syftet med propositionen är att göra det möjligt att ordna rehabiliteringstjänster för dem som tjänstgjorde i vissa uppdrag i anslutning till kriget 1939-1945 och som inte har de frontveterantecken som förutsätts i lagen om rehabilitering av frontveteraner. Dessa skall enligt förslaget inte beviljas särskilda tecken, utan ett intyg över att de deltagit i sådan tjänstgöring som avses i lagen.

Målet för förslaget är ett rehabiliterings-system som skall göra det möjligt att ordna rehabiliteringstjänster för personer, i huvudsak sådana som inte har tilldelats något tecken, vilka har tjänstgjort inom försvarsmakten i de allra tyngsta och farligaste uppdragen och förhållandena. För att säkerställa att systemet är kontrollerbart har man samtidigt försökt definiera målgrupperna så att det bevismaterial gällande tjänstgöringen som behövs är så tydligt och lättillgängligt som möjligt.

Avsikten är att administreringen och finansieringen av rehabiliteringen skall skötas separat från frontveteranrehabiliteringen. Därmed skall rehabiliteringen i praktiken ha samma innehåll och i regel ske i samma verksamhetsenheter som frontveteranrehabiliteringen. Statskontoret skall enligt förslaget ansvara för hela administreringen av rehabiliteringen. Finansieringen skall ordnas med medel av Penningautomatföreningens avkast-

ning. Rehabilitering skall ges inom det anslag som årligen reserveras för ändamålet.

3. Propositionens verkningar

Det är inte möjligt att exakt bedöma hur många som kommer att omfattas av lagens tillämpningsområde och hur många som i praktiken kommer att ansöka om rehabilitering. Uppskattningsvis kommer dock högst 20 000 personer att omfattas av systemet. Antalet sjunker snabbt på grund av naturlig avgång. Kostnaden per rehabiliteringsklient kommer att motsvara veteranrehabiliteringens kostnadsnivå. De årliga kostnaderna för systemet bestäms enligt de medel som för tillfället beviljas för ändamålet. I budgetpropositionen för 1998 har 5 milj. mk föreslagits under moment 33.92.58 för den rehabilitering som lagförslaget avser. Med detta anslag kan ca 700-800 personer få rehabilitering, när kostnaderna för en rehabiliteringsklient beräknas på motsvarande sätt som för veteranrehabiliteringen.

Avsikten är att behovet av extra resurser som behandlingen av ansökningar om intyg över deltagande i tjänstgöring ger upphov till på Krigsarkivet skall täckas genom att resurser överförs internt inom förvaltningen.

4. Beredningen av propositionen

Riksdagen förutsatte i sitt svar på regeringens budgetproposition för 1995 att det görs en utredning av möjligheterna att erbjuda rehabilitering också till medborgargrupper som inte har frontveterantecken och som har tjänstgjort i olika uppdrag under krigstid. I bakgrunden finns lagmotioner som lämnats till riksdagen om att 1926 års åldersklass och de som deltog i röjningen av sjöminor

efter kriget skall tilldelas frontmannatecken eller ett motsvarande tecken.

Riksdagens social- och hälsovårdsutskott har i ett brev till social- och hälsovårdsministeriet daterat den 25 april 1997 påskyndat avlåtandet av en proposition i anslutning till budgeten för 1998.

Beredningen av propositionen grundar sig på förslag som utarbetats av en av social- och hälsovårdsministeriet tillsatt utredningsman och på utlåtanden om förslagen.

Den fortsatta beredningen av propositionen har utförts som tjänsteuppdrag vid social- och hälsovårdsministeriet. Ett utkast till lagen har sänts för utlåtande till justitieministeriet, försvarsministeriet, finansministeriet, Krigsarkivet, Statskontoret, Penningautomatföreningen, Miinanraivaajakilta ry, Rintamiesveteraanien Liitto - Frontmannaveteranernas förbund ry, Rintamanaisten Liitto ry, Sotainvalidien Veljesliitto - Krigsinvalidernas Brödraförbund ry, Suomen Sotaveteraaniliitto -Finlands Krigsveteranförbund ry, Veteraanit 1926 och Krigets tjugosexor rf. Av de ställningstaganden som framförts i utlåtandena har de flesta gällt inkluderandet i lagen av de personer som tjänstgjorde vid försvarsmaktens skolningscentraler med stöd av värnpliktslagen (219/1932).

De ändringsförslag som har framställts i utlåtandena har beaktats i mån av möjlighet.

5. Andra omständigheter som inverkat på propositionens innehåll

Propositionen ansluter sig till budgetpropositionen för 1988 och avses bli behandlad i samband med den.

DETALJMOTIVERING

1. Lagförslaget

1 §. *Tillämpningsområde.* I paragrafen fastställs vilka grupper som har rätt till rehabilitering. I lagförslaget avsedd rehabilitering skall enligt 2 mom. för det första ges dem som skulle ha beviljats frontmanna-, fronttjänst- eller fronttecken, om de hade ansökt

om tecknet inom utsatt tid, dvs. före utgången av år 1994. Rehabilitering kan också ges utländska frivilliga som har tjänstgjort vid finska truppförband under kriget och som är bosatta i Finland eller inom det forna Sovjetunionens område. Rätten skall gälla både dem som har tilldelats frontmanna-tecken för utlänningar och personer som

skulle ha tilldelats tecknet om de hade ansökt om det inom utsatt tid. För utländska frivilliga har den föreslagna rehabiliteringen utöver det i 3 § nämnda allmänna målet också betydelse som belöning och erkännande.

Enligt förslaget skall rehabilitering också ges personer som underställda försvarsmakten 1945-1952 deltog i röjningen av sjöminor eller i desarmeringen av röjningshinder inom sjöstridskrafternas fartygsenheter eller i röjningen av landminor i norra Finland. På motsvarande sätt skall lagens tillämpningsområde omfatta dem som under krigen tjänstgjorde inom sjukvården på försvarsmaktens vårdplatser. Sådana vårdplatser var t.ex. krigssjukhus, fältsjukhus och sjuktåg. Tjänstgöringen i de nämnda uppdragen har skett i förhållanden som kan anses vara särskilt farliga eller särskilt tunga. Med personer som tjänstgjort inom sjukvården avses t.ex. läkare, sjuksköterskor, hjälpsköterskor eller sanitetslottor som deltog i vårduppgifter, inte t.ex. personer som skötte administrativa uppgifter i anslutning till hälso- och sjukvården.

Rehabiliteringen skall dessutom gälla dem som genom beordrande med stöd av värpliktslagen har tjänstgjort vid försvarsmaktens skolningscentraler. Största delen av dem som omfattas av detta lagrum är de som tjänstgjorde vid skolningscentraler år 1944, eftersom de som tjänstgjorde under tidigare krigsår i regel hamnade vid fronten och därför har haft möjlighet att få ett tecken som ger dem rätt till veteranrehabilitering. Tjänstgöringen kan anses ha varit särskilt psykiskt tung. Möjligheten att hamna vid fronten var reell också i fråga om de personer som tjänstgjorde 1944 särskilt under storoffensiven sommaren 1944. Vidare måste beaktas att det rörde sig om mycket unga personer, personer som nyss fyllt 18 år.

Till krigstiden 1939-1945 räknas vinterkriget 30.11.1939-13.3.1940, fortsättningskriget 25.6.1941-19.9.1944 och kriget i Lappland 15.9.1944-27.4.1945.

Möjlighet att få rehabilitering med stöd av den föreslagna lagen har enligt 3 mom. inte den som har rätt till rehabilitering enligt lagen om rehabilitering av frontveteraner. Rätt att få rehabilitering har inte heller den som har rätt till rehabilitering enligt lagen om skada, ådragen i militärtjänst (404/1948), trafikförsäkringslagen (279/1959), lagen om olycksfallsförsäkring (608/1948), lagen om

olycksfallsförsäkring för lantbruksföretagare (1026/1981) eller enligt en tidigare lag som motsvarar någon av dessa lagar. Paragrafens senare del motsvarar bestämmelsen i lagen om rehabilitering av frontveteraner.

Enligt 4 mom. kan en anstaltsrehabiliteringsperiod för en person som godkänts till rehabilitering delas med maken. Också enligt bestämmelserna om frontveteranrehabiliteringen gäller makens möjlighet till rehabilitering endast anstaltsrehabilitering.

2 §. *Intyg över tjänstgöring.* Det föreslås att i paragrafen skall bestämmas att personer som avses i 1 § 2 mom. 1 och 3-5 punkten med ett intyg som erhålls på ansökan från Krigsarkivet skall påvisa att de deltagit i sådan tjänstgöring som avses i 1 §. Skyldigheten att bevisa tjänstgöringen tillkommer i första hand den som ansöker om intyget.

Intyg krävs inte av de utländska frivilliga som avses i 1 § 2 mom. 2 punkten. De flesta har redan frontmannatecken för utlänningar. Också i fråga om andra utlänningar kan Statskontoret ganska enkelt ta reda på om en person har tjänstgjort som frivillig.

I 2 mom. fastställs en tidsfrist enligt vilken ansökan skall tillställas Krigsarkivet senast den 31 december 1999. Fram till dess antas att de som hör till de i lagen nämnda grupperna och som är intresserade av att få rehabilitering har fått kännedom om sin rätt att få rehabilitering och ansökt om intyget. Också ansökan om tecken som ger rätt till veteranrehabilitering skulle lämnas in inom utsatt tid, som upphörde vid utgången av 1994. Tidsfristen motiveras också av att det administrativa systemet i anslutning till behandlingen av ansökningarna kan upphöra när tidsfristen går ut.

3 §. *Rehabiliteringens mål och urvalsprinciper.* I paragrafen bestäms målet för rehabiliteringen och de grunder som skall tillämpas vid valet av rehabiliteringsklienter. Det främsta målet för rehabiliteringen kan anses vara att förekomma behovet av anstaltsvård. Bestämmelsen i 1 mom. enligt vilken syftet med rehabiliteringen är att främja och upprätthålla klientens funktionsförmåga så att han så länge som möjligt förmår klara sina dagliga funktioner, motsvarar en bestämmelse i lagen om rehabilitering av frontveteraner.

Också bestämmelserna om grunderna för valet av rehabiliteringsklienter som föreslås i 2 och 3 mom. motsvarar grunderna för veteranrehabiliteringen. Vid bedömning av beho-

vet av rehabilitering skall personer som har en skada eller sjukdom som påverkar funktionsförmågan ställas i främsta rummet.

4 §. *Rehabiliteringstjänster och serviceproducenter.* Enligt förslaget skall de förmåner som ges i form av rehabilitering motsvara bestämmelserna om veteranrehabiliteringen. Enligt 2 § lagen om rehabilitering av frontveteraner kan rehabiliteringen ordnas som öppen rehabilitering eller som anstaltsrehabilitering, och den omfattar behövlig undersökning och vård. Närmare bestämmelser om de olika typerna av rehabiliteringstjänster och rehabiliteringsperiodens längd ingår i 3 § 1 och 2 mom. förordningen om rehabilitering av frontveteraner (1348/1988).

I 2 mom. skall enligt förslaget bestämmas om de serviceproducenter som kan ge rehabilitering. Avsikten är att rehabiliteringen i regel skall ges av samma verksamhetsenheter och yrkesutövare som enligt 4 § lagen om rehabilitering av frontveteraner kan ge veteranrehabilitering. När det gäller utländska rehabiliteringsklienter kan det dock i vissa fall vara motiverat att ordna rehabiliteringen i en rehabiliteringsenhet i klientens hemland.

5 §. *Klientavgifter.* Paragrafen skall innehålla en bestämmelse om att rehabilitering och uppehälle i samband med den är avgiftsfria för den som har rätt att få rehabilitering.

6 §. *Ersättning för resekostnader till den som får rehabilitering.* Resekostnader för i Finland bosatta rehabiliteringsklienter skall enligt den föreslagna lagen inte ersättas och också i fråga om personer som är bosatta utomlands krävs det särskilda skäl för att resekostnader skall ersättas. Resekostnaderna för rehabiliteringsklienter som är bostatta i Finland är ofta jämförelsevis låga, eftersom det finns många enheter som ger rehabilitering och man i allmänhet kan välja den enhet som ligger närmast klientens hemort. Ersättning för utomlands stadigvarande bosatta rehabiliteringsklienters nödvändiga resekostnader kan komma i fråga närmast i

sådana fall där resekostnaderna för rehabilitering i Finland i annat fall skulle vara ett verkligt hinder för deltagandet i rehabiliteringen. Kostnaderna kan enligt beslut av Statskontoret ersättas delvis eller i sin helhet.

7 §. *Administration i samband med ordnandet av rehabilitering.* Avsikten är att Statskontoret skall besluta om vem som utses till rehabilitering, och att Statskontoret också i övrigt ansvarar för de administrativa uppgifterna i anslutning till ordnandet av rehabiliteringen. Eftersom antalet personer som får rehabilitering under ett år troligen kommer att vara jämförelsevis litet, är det ändamålsenligt att behandlingen av rehabiliteringsansökningarna och den övriga administrationen koncentreras till ett ställe. Statskontoret har skött uppgifterna enligt lagen om rehabilitering av och frontpenning till utländska frivilliga frontmän under lagens giltighetstid, och godkänner också frontveteraner som inte har hemort i Finland för rehabilitering.

8 §. *Finansiering.* Finansieringen av rehabiliteringen ordnas närmast genom medel av Penningautomatföreningens avkastning. Detta motsvarar det sätt som finansieringen av frontveteranrehabiliteringen i huvudsak har varit ordnad på under de senaste åren.

9 §. *Ändringssökande.* Ändring i Krigsarkivets och Statskontorets beslut som fattas med stöd av lagen får sökas genom besvär hos länsrätten i enlighet med förvaltningsprocesslagen (586/1996).

10 §. *Ikraftträdande.* I paragrafen ingår en sedvanlig ikraftträdelsebestämmelse.

2. Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 1998.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

Lag

om rehabilitering för personer som tjänstgjort i vissa uppdrag under Finlands krig

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Lagens tillämpningsområde

Den som har tjänstgjort i vissa uppdrag under krigen 1939-1945 eller därefter i uppgifter som har samband med dem kan få rehabilitering i enlighet med bestämmelserna i denna lag.

Rehabilitering kan ges den

1) som skulle ha tilldelats frontmannatecken som avses i förordningen om frontmannatecken (772/1969), fronttjänsttecken som avses i förordningen om fronttjänsttecken (554/1978) eller fronttecken som avses i förordningen om fronttecken (256/1988), om han hade ansökt om det inom den i respektive förordning utsatta tiden,

2) som under krigen 1939-1945 har varit utländsk frivillig och deltagit i de egentliga krigshandlingarna inom finska försvarsmaktens trupper och är bosatt i Finland eller inom det forna Sovjetunionens område.

3) som underställd försvarsmakten åren 1945-1952 har deltagit i röjningen av sjöminor eller i desarmeringen av röjningshinder i sjöstridskrafternas fartygsenheter eller i röjningen av landminor i norra Finland,

4) som under krigen 1939-1945 har verkat i sjukvårdsuppgifter på försvarsmaktens vårdplatser,

5) som under krigen 1939-1945 med stöd av värnpliktslagen (219/1932) beordrats till tjänstgöring vid någon av försvarsmaktens skolningscentraler.

Den som har rätt till rehabilitering enligt lagen om rehabilitering av frontveteraner (1184/1988), lagen om skada, ådragen i militärtjänst (404/1948), trafikförsäkringslagen (279/1959), lagen om olycksfallsförsäkring (608/1948) eller lagen om olycksfallsförsäkring för lanbruksföretagare (1026/1981) eller med stöd av en motsvarande tidigare lag, kan dock inte få rehabilitering enligt denna lag.

Den som har godkänts för rehabilitering

kan dela en anstaltsrehabiliteringsperiod med maken.

2 §

Intyg om tjänstgöring

För att få rehabilitering skall en person som avses i 1 § 2 mom. 1 eller 3-5 punkten påvisa att han har deltagit i ifrågavarande tjänstgöring. Tjänstgöringen påvisas med ett intyg som Krigsarkivet ger på ansökan.

Ansökan om intyg skall tillställas Krigsarkivet senast den 31 december 1999.

3 §

Rehabiliteringens mål och urvalsprinciper

Syftet med rehabiliteringen är att främja och upprätthålla rehabiliteringsklientens funktionsförmåga så att han så länge som möjligt självständigt förmår klara sina dagliga funktioner.

För rehabilitering kan utses en person som har fått det intyg som avses i 2 § eller en i 1 § 2 mom. 2 punkten avsedd person som behöver få rehabilitering för att främja eller upprätthålla funktionsförmågan eller av någon annan orsak.

Då de som utses för rehabilitering godkänns skall man beakta huruvida rehabiliteringen är nödvändig och brådskande. Särskild uppmärksamhet skall fästas vid att den som har en skada eller sjukdom som orsakar störning i funktionsförmågan får möjlighet till rehabilitering.

4 §

Rehabiliteringstjänster och serviceproducenter

För rehabiliteringstjänster som ges med stöd av denna lag gäller vad som i lagen om

rehabilitering av frontveteraner och med stöd av den bestäms om olika former av rehabilitering samt rehabiliteringens innehåll och kvantitet.

Rehabilitering kan ges av serviceproducenter som avses i 4 § lagen om rehabilitering av frontveteraner. När det gäller utländska rehabiliteringsklienter kan rehabiliteringen dock ordnas även i en av Statskontoret godkänd rehabiliteringsenhet i klientens hemland.

5 §

Klientavgifter

För rehabilitering som ordnas med stöd av denna lag uppbärs inte någon avgift eller ersättning hos den som har rätt att få rehabilitering.

6 §

Ersättning för resekostnader till den som får rehabilitering

Kostnader som resor i anslutning till rehabiliteringen medför för en rehabiliteringsklient som är bosatt i Finland ersätts inte med stöd av denna lag. Statskontoret kan besluta att nödvändiga resekostnader som rehabilitering som ges i Finland medför för en utomlands stadigvarande bosatt som har rätt att få rehabilitering kan ersättas helt eller delvis, om det finns särskilda skäl att bevilja ersättning.

7 §

Administrationn i samband med ordnandet av rehabilitering

De som utses för rehabilitering godkänns av Statskontoret. Statskontoret ansvarar också i övrigt för skötseln av uppgifter i anslutning till ordnandet av den i lagen avsedda rehabiliteringen.

8 §

Finansiering

Kostnaderna för rehabilitering och uppehälle under rehabilitering samt i 6 § avsedda resekostnader ersätts med medel av Penningautomatföreningens avkastning, inom det anslag som reserveras för ändamålet i statsbudgeten.

9 §

Ändringsökande

I beslut som Krigsarkivet fattat med stöd av 2 § och Statskontoret med stöd av 6 eller 7 § i denna lag får ändring sökas genom besvär hos länsrätten på det sätt som anges i förvaltningsprocesslagen (586/1996).

10 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den
Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan den träder i kraft.

Helsingfors den 3 oktober 1997

Republikens President

MARTTI AHTISAARI

Minister Terttu Huttu-Juntunen

